

LBRIS

We know
books

JOHN LE CARRÉ

Cântecul
misiunii

Mă numesc Bruno Salvador. Prietenii îmi spun Salvo, la fel și dușmanii. În ciuda afirmațiilor unor răuvoitori, sunt un cetățean ireproșabil al Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, iar prin profesiune, un recunoscut interpret de swahili și de alte limbi mai puțin cunoscute, dar vorbite pe scară largă în Congo de Est, teritoriu aflat în trecut sub dominație belgiană, fapt căruia se datorează cunoștințele mele excelente de franceză, o armă suplimentară în panoplia mea profesională. Am devenit o figură cunoscută în tribunalele londoneze, atât civile, cât și penale, și sunt solicitat de regulă la conferințe unde se dezbat chestiuni ale țărilor Lumii a Treia, a se vedea referințele mele impresionante puse la dispoziție de multe dintre personalitățile cele mai apreciate ale unor corporații de mare prestigiu. Grație aptitudinilor mele deosebite, am fost solicitat să-mi fac datoria patriotică, în baza unui contract de confidențialitate, în slujba unui minister a cărui existență este de obicei negată. N-am avut niciodată neazuri, îmi achit impozitele cu regularitate, beneficiez de o evaluare pozitivă de credit, și sunt posesorul unui cont bancar care dovedește cumpătare. Acestea sunt realități de netăgăduit ce nu pot fi modificate prin manipulări birocratice, indiferent cât de mult s-ar strădui cineva să demonstreze contrariul.

LIBRIS | We know books

În șase ani de activitate onestă în lumea comerțului, mi-am oferit serviciile – fie în cadrul unor convorbiri telefonice sistem teleconferință, exprimându-mă cu mare precauție, fie la întâlniri discrete, stabilite în orașe neutre de pe continentul european – pentru ajustarea creativă a prețurilor la țigăi, la aur, la diamante, la substanțe minerale și la alte materii prime, fără a mai pomeni despre dirijarea și ascunderea multor milioane de dolari de ochii curioși ai acționarilor lumii în fonduri dubioase, aflate departe de surse, în locuri precum Panama, Budapesta și Singapore. Întrebați-mă dacă, în facilitarea acestor tranzacții, m-am simțit obligat să-mi consult conștiința, și veți primi un răspuns ferm: „Nu”. Codul moral al interpretului de renume este sacrosanct. El nu este angajat ca să cedeze în fața propriilor scrupule morale. El își ia angajament față de angajatorul său în același mod în care soldatul depune jurământul în fața drapelului. Din respect pentru nefericiții acestei lumi, mi-am făcut totuși un obicei din a mă pune, *pro bono*, la dispoziția spitalelor londoneze, a închisorilor și a autorităților care răspund de imigrație, în ciuda faptului că remunerația în astfel de cazuri este ridicolă.

Figurez pe listele electorale la adresa 17 Norfolk Mansions, Prince of Wales Drive, Battersea, South London, și sunt coproprietar minoritar al acestei case împreună cu soția mea legală, Penelope – a nu i se spune *niciodată* Penny –, ziaristă care face parte din eșalonul de vârf din Oxbridge, cu patru ani mai în vârstă decât mine și care, la 32 de ani, este o stea în devenire pe firmamentul ziarelor de scandal cu tiraje de masă din Marea Britanie, capabile să manipuleze milioane de lire sterline. Tatăl lui Penelope este acționar majoritar la o distinsă firmă de avocatură, iar mama ei, o forță considerabilă în cadrul filialei locale a Partidului Conservator. Ne-am căsătorit în urmă cu cinci ani, ca urmare a unei puternice

atracții fizice reciproce, la care s-a adăugat înțelegerea că ea va rămâne însărcinată imediat ce evoluția carierei îi va permite, datorită dorinței mele de a crea o familie stabilă, care să aibă și o mamă, conform preceptelor convenționale britanice. Cu toate acestea, momentul propice nu s-a ivit deocamdată, iar acest lucru se datorează ascensiunii ei rapide în ierarhia ziarului, dar și altor factori.

Uniunea noastră nu a fost tocmai ortodoxă în toate privințele. Penelope este fata cea mare a unei familii de albi din Surrey, cu o reputație profesională deosebită, în vreme ce Bruno Salvador, alias Salvo, este fiul natural al unui misionar romano-catolic de origine irlandeză și al unei țărănci congoleze, al căror nume de familie s-a pierdut pe vecie în ravagiile produse de războaie și de vremuri. M-am născut, ca să fiu mai precis, îndărătul ușilor zăvorâte ale unei mănăstiri carmelite din orașul Kisangani, ori Stanleyville, cum se numea pe vremea aceea, fiind adus pe lume de călugărițe care juraseră să-și țină gura, lucru care, tuturor, mai puțin mie, li se pare ilar, din altă lume ori de-a dreptul inventat. Pentru mine însă, este o realitate biologică, și ar fi la fel și pentru dumneavoastră dacă, la vârsta de zece ani, ați fi stat la căpătâiul sfântului dumneavoastră părinte într-o casă a Misiunii din ținuturile muntoase, înverzite, din sudul regiunii Kivu din Congo de Est, ascultându-l suspinând și exprimându-și sentimentele când în franceza normandă, când în engleza folosită în revista literară *Honest Ulsterman*, în timp ce picăturile grele ale ploii ecuatoriale izbeau ca niște picioare de elefant în acoperișul verde din tablă galvanizată, iar lacrimile i se scurgeau atât de repede pe obrajii supti, încât ai fi crezut că întreaga natură ni s-a alăturat ca să ia parte la distracție. Întrebați un occidental unde este Kivu, iar el va clătina din cap, în semn de neștiință, apoi vă va surâde. Puneți aceeași întrebare unui african, iar el vă va spune:

„În rai“, pentru că așa și este: un tărâm din Africa Centrală, cu lacuri deasupra cărora plutesc cețuri, cu munți vulcanici, cu pășuni de culoarea smaraldului, cu crânguri cu pomi fructiferi și altele asemenea.

În ultimul și cel de-al șaptezeci și unulea an de viață, preocuparea principală a tatălui meu a fost dacă încătușase mai multe suflete decât eliberase. În opinia lui, misionarii trimiși de Vatican în Africa erau prinși, ca un șarpe în crăcană, între ceea ce datorau vieții și ceea ce datorau Romei, iar eu făceam parte din ceea ce datora el vieții, indiferent cât de chiorăș m-ar fi privit frații lui spirituali. L-am îngropat cu o slujbă în limba swahili, fiindcă așa ceruse, dar când sarcina de a citi „Domnul e păstorul meu“ la mormântul lui mi-a revenit mie, am rostit propria versiune în shi, preferata lui dintre toate limbile vorbite în Congo de Est, datorită vigoriei și flexibilității ei.

Ginerii nelegitimi cu sânge amestecat nu se încadrează în mod firesc printre locuitorii înstăriți din Surrey, iar părinții lui Penelope nu au constituit o excepție de la acest truism consfințit de vremuri. În lumina potrivită, așa-mi spuneam eu când eram mai mic, arăt mai curând ca un irlandez ceva mai bronzat decât ca un african nu foarte negru, iar părul meu este drept, nu cărlionțat și sărmos, ceea ce contează foarte mult, dacă stai să te gândești. Însă asta nu a păcălit-o pe mama lui Penelope, și nici pe prietenele ei, toate soții, de la clubul de golf, cel mai cumplit coșmar al femeii fiind că fiica ei va da naștere unui nepoțel complet negru în propria ogradă, lucru care explică lipsa de dorință a lui Penelope de a face o încercare pentru a vedea dacă respectiva afirmație se verifică, deși, privind în urmă, nu sunt tocmai convinși de asta, întrucât s-a căsătorit cu mine motivată parțial de dorința de a o șoca pe mama ei și de a-i da peste nas surorii mai mici.

Aici și-ar găsi locul și câteva cuvinte despre lupta de o viață a scumpului și regretatului meu tată. Intrarea lui în această lume, după cum mi-a mărturisit-o chiar el, nu fusese mai ușoară decât a mea. Născut în 1917 ca fiu al unui caporal din regimentul de pușcași Royal Ulster și al unei fete de paisprezece ani dintr-un sat din Normandia, care se întâmplase să treacă pe lângă el în acel an, tata și-a petrecut copilăria făcând naveta între un bordei din Munții Sperrin și un alt bordei din nordul Franței, până când, ca urmare a învățaturii, dar și a faptului că stăpânea prin moștenire două limbi, a reușit să-și croiască drum până într-un Seminar din sălbăticia comitatului Donegal, și astfel și-a găsit vocația, aproape fără să-și dea seama, luând calea lui Dumnezeu.

Trimis în Franța pentru a-și întări credința, a îndurat fără să crâcnească anii interminabili de educație în teologia catolică, însă, imediat ce a izbucnit cel de-al Doilea Război Mondial, a înșfăcat prima bicicletă întâlnită, despre care, cu umorul lui irlandez, mi-a dat asigurări că era proprietatea unui protestant fără Dumnezeu, și a pedalat ca un dement peste Pirinei, ajungând la Lisabona. Îmbarcându-se clandestin pe un cargobot care, întâmplător, ridica ancora să plece spre Leopoldville, el s-a sustras atenției guvernului colonial, ce nu agreea prezența misionarilor albi rătăciți pe acolo, și s-a alăturat unei comunități izolate de călugări care își dedicaseră viața ideii de a aduce Adevărata Credință celor două sute de triburi din Congo de Est, lucru ce constituie o misiune ambițioasă în orice vremuri. Cei care mă acuză de impulsivitate nu trebuie să caute cauza prea departe, deoarece au la îndemână exemplul scumpului și regretatului meu tată călare pe bicicleta unui eretic.

Ajutat de oameni proaspăt convertiți, ale căror limbi materne el, ca lingvist înnașcut, și le-a însușit imediat, a ars cărămizi și le-a lipit una de alta cu lut roșiatic pe care l-a

frământat călcându-l chiar el în picioare, a săpat gropi pe dealuri și a instalat latrine printre pâlcurile de banani. Apoi a început să construiască: întâi biserica, apoi școala cu turn și clopot, după aceea clinica Maica Maria, iazurile pentru pește și plantațiile de pomi fructiferi și de legume pentru aprovizionare, pentru că asta îi era vocația adevărată ca țăran într-o regiune binecuvântată din belșug cu bogățiile naturii, fie că era vorba despre manioc, papaia, porumb, soia, arbori de chinină ori despre căpșunile sălbatică din Kivu, care sunt cele mai bune din lume. După toate astea, a urmat construirea casei Misiunii, iar în satele acesteia, un cămin scund din cărămidă, cu ferestre mici, situate sus, pentru adăpostirea slujitorilor Misiunii.

În numele lui Dumnezeu a bătut sute de kilometri până în *patelins*¹ îndepărtate și în așezări miniere, nescăpând niciodată ocazia, atunci când i se oferea, de a mai adăuga o limbă la colecția lui din ce în ce mai cuprinzătoare, asta până într-o zi, când s-a întors la Misiune și a descoperit că frații lui preoți fugiseră, vacile, caprele și păsările fuseseră furate, școala și casa Misiunii – rase din temelii, spitalul – jefuit, surorile medicale – schilodite, violat și măcelărite, iar el s-a trezit prizonier al militanților zdrențăroși ai temuților simba, o bandă ucigașă de revoluționari, al căror unic scop, până la dispariția lor oficială cu câțiva ani mai înainte, fusese să aducă moarte și teroare în rândul tuturor celor pe care îi considerau agenți ai colonizării, putând fi vorba despre persoane stabilite arbitrar de ei sau de către spiritele călăuzitoare ale strămoșilor războinici dispăruți de mult.

Adevărat că, în principiu, simba s-au ferit să aducă vătămări preoților albi, temându-se că, procedând astfel, ar încălca *dawa* care îi făcea imuni la gloanțe. Cu toate acestea,

¹ Cătun, sătuc (în fr. în orig.)

în cazul scumpului și regretatului meu tată, răpitorii au renunțat de îndată la orice rezerve, susținând că, de vreme ce vorbea limba lor la fel de bine ca și ei, era un diavol negru deghizat în alb. Despre pățaniile din timpul captivității s-au povestit ulterior multe. Biciuit în mod repetat ca să iasă la iveală adevărata culoare a pielii lui de diavol, torturat și silit să asiste la torturarea altor oameni, el a recitat mereu din Scriptură și a cerșit iertarea lui Dumnezeu pentru cei care îl chinuiau. Ori de câte ori era în stare, mergea printre prizonieri, tovarășii săi de suferință, dându-le ultima împărțășanie. Și totuși, Sfânta Biserică, în marea ei înțelepciune, n-ar fi putut fi pregătită pentru efectul cumulativ pe care aceste privațiuni l-au avut asupra lui. Suferințele cărnii, așa ni se spune, asigură triumful spiritului. Nu astfel stăteau lucrurile în cazul scumpului și regretatului meu tată, care, la câteva luni după eliberare, a demonstrat cusurul propriei teorii, și nu doar cu scumpa și regretata mea mamă:

– Fiule, dacă există vreun plan divin în privința concepției tale, mi-a mărturisit el pe patul de moarte, apelând la încântătoarea sa pronunție irlandeză, pentru ca frații lui preoți să nu înțeleagă, în cazul în care trăgeau cu urechea prin crăpăturile din podea, acesta se află în acea colibă împuțită în care am fost întemnițat și lângă stâlpul de care eram legat atunci când mă biciuiau. Gândul că aș putea muri fără să cunosc consolarea unui trup de femeie a fost singura tortură pe care nu am putut să o îndur.

Răsplata pentru că m-a adus pe lume a fost atât crudă, cât și nedreaptă pentru mama. La îndemnul tatălui meu, ea a pornit spre sătucul ei natal, cu intenția de a mă naște printre membrii clanului și tribului ei. Însă Congo, ori – așa cum insista generalul Mobutu ca țara să fie cunoscută – Zairul, trăia vremuri tulburi. În numele *autenticității*, preoții străini

au fost alungați pentru păcatul de a fi botezat copiii cu nume occidentale, școlilor li s-a interzis să mai predea despre viața lui Isus, iar Crăciunul a fost declarat o zi obișnuită de muncă. Prin urmare, nu a surprins pe nimeni când bătrânii din satul mamei au protestat la perspectiva de a hrăni un copil născut din dragoste, aparținând unui misionar alb, a cărui prezență putea atrage o pedeapsă asupra lor, și, drept urmare, au expediat problema înapoi de unde le căzuse pe cap.

Însă părinții Misiunii s-au dovedit la fel de nereceptivi ca și bătrânii satului atunci când a venit vorba să ne primească, trimițând-o pe mama la un schit îndepărtat, unde a ajuns cu doar două ore înainte de a mă naște. Trei luni de iubire acră din partea surorilor carmelite au fost mai mult decât suficiente pentru ea. Socotind că acestea se pricepeau mai bine să-mi asigure un viitor, m-a încredințat milei lor și, fugind la miez de noapte pe acoperișul clădirii ce slujea drept baie, s-a furișat până la neamurile ei, care, la câteva săptămâni după aceea, au fost masacrate de un trib de demenți până la ultimul străbunic, unchi, văr, mătușă, frate și soră vitregă.

– A fost fiica unui șef de sat, fiule, mi-a șoptit tata printre lacrimi, când am insistat să-mi dea amănunte pentru a mă ajuta să-mi fac o imagine despre ea care să-mi dea putere în viața ce mă aștepta. Mă adăpostisem sub acoperișul lui. Ea a gătit și mi-a adus apă să mă spăl. Generozitatea ei m-a copleșit. Renunțase să predice la amvon, și-și pierduse apetitul față de exprimări verbale scânteietoare. Cu toate acestea, amintirea a reaprins focul retoric ce mocnea în sufletul lui de irlandez: Era înaltă cum și tu vei fi într-o bună zi, fiule! Frumoasă precum întreaga creație! Pentru numele lui Dumnezeu, cum poate cineva spune că te-ai născut din păcat? Te-ai născut din iubire, fiule! Alt păcat decât ura nu cunosc!

Răsplata primită de tata din partea Sfintei Biserici a fost mai puțin draconică, totuși destul de severă. Un an într-un

penitenciar iezuit de reabilitare din apropierea Madridului, alți doi ca preot muncitor într-o mahala din Marsilia, și abia după aceea întorcerea în Congo, pe care îl iubea nebunește. Și nu am nici o idee cum s-a descurcat, după cum nici Dumnezeu nu știe, probabil, dar undeva, de-a lungul potecii presărate cu pietre ascuțite, el a convins orfelinatul care avea custodie asupra mea să-i fiu dat spre creștere. După aceea, bastardul metis care se numea Salvo l-a urmat, fiind dat în grija servitoarelor alese pe motiv de vârstă și de urătenie, întâi fiind declarat odrasla unui unchi decedat, ulterior ca acolit și ca slujitor, până în noaptea aceea memorabilă când împlinisem zece ani și când, conștient atât de mortalitatea lui, cât și de maturitatea mea, și-a deschis inima foarte umană așa cum am precizat mai devreme, lucru pe care l-am considerat și încă îl consider drept cel mai frumos compliment pe care un tată îl poate face unui fiu născut întâmplător.

Anii care au urmat morții scumpului și regretatului meu tată nu au trecut fără neazuri pentru orfanul Salvo, din cauza faptului că misionarii albi vedeau prezența mea printre ei ca pe un afront cumplit, de unde și porecla mea în swahili: *mtoto wa siri*, ceea ce înseamnă „copil secret“. Africanii susțin că primim spiritul de la tată, iar sângele de la mamă, și, în esență, asta a fost problema mea. Dacă scumpul și regretatul meu tată ar fi fost negru, poate că aș fi fost tolerat ca un bagaj suplimentar. Însă el era alb fără puțință de tăgadă, indiferent ce ar fi putut crede simba, iar pe deasupra, și irlandez; or, misionarii albi, se știe, nu zămislesc copii în afara căsătoriei. Copilul secret putea sluji la masa și la altarul preoților, ba chiar să urmeze școlile lor, dar, la sosirea vreunui demnitar ecleziastic, indiferent de culoarea pielii, era trimis de urgență la căminul lucrătorilor Misiunii pentru a fi ascuns până ce trecea primejdia, lucru pe care îl

amintesc nu pentru a-i vorbi de rău pe frați pentru prudența lor, și nici pentru a-i învinovați de căldura uneori excesivă a grijii lor față de mine. Spre deosebire de scumpul și regretatul meu tată, aceștia se mulțumiseră cu cei de același sex când venea vorba despre păcatele cărnii: drept dovadă a acestei afirmații stă părintele André, marele orator al Misiunii noastre, care mi-a acordat mai multă atenție decât puteam eu suporta, ori părintele François, căruia îi plăcea să-l considere pe André drept prietenul său ales și s-a arătat măhnit văzând această înflorire a afecțiunii sale. Între timp, în școala Misiunii noastre nu m-am bucurat nici de deferența cu care erau tratați cei câțiva copii albi, nici de camaraderia ce-mi era datorată de semenii mei băștinași. Nu era de mirare, așadar, că am gravitat în mod firesc în jurul adăpostului scund din cărămidă rezervat slujitoarelor Misiunii, lucru care, necunoscut părinților, reprezenta adevăratul miez al comunității noastre, sanctuarul natural pentru toți călătorii aflați în trecere și punctul de schimb de informații verbale pe o rază de zeci de kilometri.

În acel loc, nebăgat în seamă și ghemuit pe un pat de lemn, alături de coronamentul de coș, făcut din cărămidă, ascultam fascinat poveștile vânzătorilor rătăcitori, ale vracilor, ale vânzătorilor de farmece, ale războinicilor și ale bătrânilor, abia îndrăznind să scot vreo vorbă de teamă că voi fi trimis urgent la culcare. Acolo s-a înfiripat și a prins rădăcini iubirea mea tot mai mare față de nenumăratele limbi și dialecte vorbite în Congo de Est. Tezaurizându-le drept moștenire prețioasă lăsată de scumpul și regretatul meu tată, eu le șlefuiam și le cerneam în secret, înmagazinându-le în minte ca mijloc de apărare împotriva nu știu căror pericole, săcându-i deopotrivă pe băștinași și pe misionari ca să aflu vreo vorbă nestemată în argou ori vreo întorsătură iscusită de cuvinte. În intimitatea micuței mele chilii mi-am compus

propriul dicționar copilăresc, la lumina lumânării. Curând, aceste piese fermecate de puzzle au devenit identitatea și refugiul meu, sfera personală pe care nu mi-o putea smulge nimeni și în care prea puținora li se îngăduia să pătrundă.

Și deseori m-am întrebat, la fel cum mă minunez și acum, ce curs ar fi luat viața copilului secret dacă mi s-ar fi îngăduit să continui pe acel drum solitar și ambivalent: și dacă atracția exercitată de sângele moștenit de la mama s-ar fi dovedit mai puternică decât cea exercitată de spiritul primit de la tatăl meu. Cu toate acestea, întrebarea rămâne retorică, întrucât foștii frați ai scumpului și regretatului meu tată conspirau cu stăruință să se debaraseze de mine. Culoarea acuzatoare a pielii mele, capacitatea de a înțelege și de a vorbi toate acele limbi, caracterul meu semeț, irlandez și, mult mai grav, înfățișarea atrăgătoare pe care, potrivit slujitoarelor Misiunii, o datoram mamei, constituiau elemente ce-mi aduceau zilnic aminte de căile greșite bătute de tata.

După numeroase intrigi, s-a aflat, deși părea cel puțin improbabil, că nașterea mea fusese înregistrată la Consulatul Britanic din Kampala, potrivit căruia Bruno – celelalte nume fiind necunoscute – era un copil adoptat de Sfântul Scaun. Presupunusul său tată, un călător din Irlanda de Nord, lăsase nou-născutul în brațele maicii superioare a mănăstirii carmelite, cu rugămintea să fie crescut și educat în spiritul Adevăratei Credințe. Ulterior, acesta dispăruse fără să lase vreo adresă la care putea fi contactat. Cel puțin, așa suna relatarea, nu tocmai plauzibilă, scrisă de mână, a binevoitorului consul, care era și el un fiu credincios al Romei. Numele mic, *Salvador*, a explicat el, fusese ales chiar de maica superioară, aceasta având origini spaniole.

Dar ce rost ar avea să crăcnesc? Eram un punct oficial pe harta demografică a lumii, recunoscător brațului stâng foarte lung al Romei, care îmi venise în ajutor.